

Stanisław Szymański

Euzebiusz Łopaciński (1882-1961)

Ochrona Zabytków 14/3-4 (54-55), 126-127

1961

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WSPOMNIENIA POŚMIERTNE

W dniu 25 lutego 1961 roku zmarł w Pradze senior czeskich historyków sztuki Zdeněk Wirth. W ciągu sześćdziesięcioletniej działalności naukowej i społecznej był niezwykle zasłużonym organizatorem i kierownikiem czeskiej służby konserwatorskiej, założycielem Statního Fotomeřického Ustavu jako głównego instytutu dokumentacji zabytków w Pradze, przewodniczącym Narodni Kulturní Komise w latach 1946—1952, której powierzono nadzór i przejmowanie upaństwowionych zamków i pałaców; był także przewodniczącym towarzystw naukowych, autorem i redaktorem wielu tomów topograficznych inwentarzy zabytków, monografii artystów i dzieł, a gdy w 1952 roku zorganizowana została Czechosłowacka Akademia Nauk — Zdeněk Wirth został jednym z pierwszych jej członków jako przewodniczący VI sekcji filozoficzno-historycznej. Życie jego i działalność cechowała zawsze postawa prawdziwej troski o ochronę i naukowe badanie dzieł sztuki, oraz o rzetelną popularzację wiedzy o sztuce wśród społeczeństwa.

Urodził się 14 sierpnia 1878 r. i pochodził z małej osady Libčany. Do gimnazjum uczęszczał w Pradze, gdzie był uczniem Alojzego Iiráska. Studia uniwersyteckie odbył w Pradze, gdzie kształcił się pod kierunkiem Matějky i Chytilz. Po ich ukończeniu w 1900 r. rozpoczął działalność pedagogiczną, a następnie od roku 1905 — pracę w muzealnictwie. Doktorat z zakresu historii sztuki uzyskał w 1908 roku. W okresie 1-ej wojny światowej, przebywając na froncie austriackim w Galicji, zapoznał się przygodnie z zabytkami naszej kultury artystycznej i chociaż w późniejszych latach, kierując czeską służbą konserwatorską, nie miał już sposobności odnowienia i bezpośredniego, bliższego ich poznania, to jednak sprawami ochrony zabytków w Polsce, ich inwentaryzacją, interesował się żywo do końca swego pracowitego życia. W wydawnictwie: „Sborník Klubu Za Starou Prahu“ ogłosił, między innymi pracami, artykuły: „Peče o památky v Polsku“ (1951—52), oraz „Rekonstrukce Varšavy a Gdanska“ (1956). Gdy po ostatniej wojnie dowiedział się o ogromie zniszczeń i strat kultury polskiej, a między innymi o ubytkach w zakresie biochemików zdekompletowanej po rewindykacji z Norymbergi biblioteki Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie — nie szczędził osobistego trudu i troski, by z dubletów praskiej biblioteki Ministerstwa Školstvi Věd a Umění uzupełnić owe braki. Jemu też zawdzięcza Uniwersytet Jagielloński, że posiada obecnie komplety czeskich czasopism i wydawnictw z zakresu historii sztuki i ochrony zabytków, w tym kilkaset brakujących w księgozbiórze po wojnie tomów.

Wiadomość o śmierci Zdenka Wirtha, budząc wśród rodaków i bliskich żal i niezatarte wspomnienia, wywołuje w nas także uczucia wdzięczności, które pragniemy dorzucić do wielu innych poświęconych Zmarłemu wyrazów pamięci.

mgr Juliusz Ross

*Zdeněk Wirth
(1878—1961)*

W dniu 19 kwietnia 1961 roku zmarł w Warszawie Euzebiusz Lopaciński, niestrudzony w swej pracy i niezwykle zasłużony historyk-archiwista.

Urodził się 1 marca 1882 roku w Kijowie. Gimnazjum ukończył w Rydze a studia uniwersyteckie odbywał w Dorpacie i Krakowie. Od najmłodszych lat żywo interesowały Go starodruki i archiwalia. Dając wyraz swym zainteresowaniom podejmował liczne podróże, zwłaszcza do Francji, Szwajcarii i Włoch, które obok studiów stały się drugim źródłem Jego wiedzy. Przed pierwszą wojną światową poświęcił też wiele czasu konspiracyjnemu nauczaniu. Po 1911 roku osiadł w Warszawie, gdzie pracował nad cennymi

Euzebiusz Łopaciński
(1882—1961)

zbiorami Archiwum Krasińskich, by zbierać w nich materiały do zamierzonych prac. Pierwsza Wojna Światowa zniszczyła je całkowicie. Z Petersburga, gdzie przeżył okres wojenny, udał się w 1918 roku do Wilna dla podjęcia pracy zawodowego archiwisty; do 1927 roku pełnił funkcję wicedyrektora tamtejszego Archiwum Państwowego. Intensywna praca w Archiwum wiąże się z braniem czynnego udziału w życiu Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, oraz z zasilaniem materiałami historycznymi Urzędu Konserwatorskiego, wreszcie z publikowaniem własnych artykułów i opracowań. Po wojnie Euzebiusz Łopaciński po raz drugi i tym razem do śmierci związał się z Warszawą, gdzie wiedzę swoją i wysiłki oddał służbie konserwatorskiej Ministerstwa Kultury i Sztuki. Niestrudzona pracowitość i świetna znajomość języków obcych umożliwiały Mu podejmowanie owocnych kwerend w Archiwum Głównym Akt Dawnych, Bibliotece Narodowej, w zbiorach Seminarium Duchownego i innych w Warszawie. W wyniku tych poszukiwań bogate materiały, zgromadzone w ciągu szeregu lat na terenie centralnych organów służby konserwatorskiej jako tak zwane „Teki Łopacińskiego“, wykorzystywane są nie tylko dla celów konserwatorskich, lecz także stanowią niezbędne źródło informacji przy szeregu opracowań naukowych i studiach z dziedziny historii kultury i sztuki. Jego publikacje źródłowe zamieszczone w czasopiśmie są cennym materiałem, zwłaszcza dla konserwatorów.

Wkład Euzebiusza Łopacińskiego w sprawę ochrony zabytków posiada podwójne znaczenie. Polega ono na uratowaniu z pożogi wojennej wielu cennych archiwaliów, szczególnie wileńskich, oraz na dostarczeniu służbie konserwatorskiej materiałów niezbędnych i koniecznych dla podjęcia racjonalnych prac konserwatorskich przy szeregu cennych obiektów zabytkowych. Pracę swą i usługi w tej sprawie oddał On zarówno w okresie międzywojennym na terenie Wilna, jak i w ostatnich kilkunastu latach swojego życia w Warszawie. Pracowity, życzliwy, usłużny i pełen skromności — z pasją oddawał swe usługi każdemu, kto potrzebował jego pomocy. Cieszył się szczerze i z prostotą gdy widział, że z owoców Jego wysiłków korzystali inni. Zarówno pracą jak i osobistą postawą zasłużył sobie Euzebiusz Łopaciński na najlepszą pamięć i wspomnienia.

dr Stanisław Szymański

Zdzisław Mączyński
(1878—1961)

W dniu 17 czerwca 1961 roku zmarł nagle w Gorlicach Zdzisław Mączyński, architekt, profesor Politechniki Warszawskiej i członek korespondent Polskiej Akademii Nauk. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1924), Złotym Wawrzynem Akademickim (1935), Złotym Krzyżem Zasługi (1938), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1952), Sztandarem Pracy drugiego stopnia (1954), Medalem Dziesięciolecia (1955), wyróżniony Nagrodą Państwową drugiego stopnia za zasługi w dziedzinie architektury (1952), Nagrodą Państwową pierwszego stopnia za całość twórczości architektonicznej (1955), Złotą Odznaką Honorową Miasta Stołecznego Warszawy (1960) i innymi wysokimi odznaczeniami i wyróżnieniami — Zdzisław Mączyński był także doktorem *honoris causa* Politechniki Warszawskiej. Odznaczenia, wyróżnienia, tytuły i stanowiska to zwięzły symbol wytężonej pracy na przestrzeni długich dziesięcioleci życia, w którym łączył On harmonijnie pracę zawodową budowniczego z zadaniami społecznika, naukowca i pedagoga. Zawsze pełen energii i życzliwości skłonny był umiejętności swoje i wiedzę oddać bez reszty na użytek publiczny. Liczne pokolenia uczniów, długi szereg publikacji, kilkadziesiąt dzieł budowlanych i architektonicznych, a obok tego grono bliskich przyjaciół oraz styl pracy kilku stowarzyszeń, które dzięki Jego współpracy zapisały się złotymi zgłoskami w dziejach polskiej kultury — to realne owoce i konkretny plon pracowitego życia.